

Tabor

129904

B O R C I - R O J A K I !

*V nedeljo, dne 4. septembra 1966, bo v
Slovenski hiši na Ramón Falconu 4158*

sveta maša in slovesna komemoracija

*ob 20-letnici mučeniške in junaške
smrti generala Leona Rupnika*

Starešinstvo DSPB Tabor v Argentini

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov — TABOR je last in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor. — Mnenje Z. D. S. P. B. Tabor predstavljajo le članki, ki so podpisani od glavnega odbora Zveze. Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. Urejuje uredniški odbor, odgovorni urednik Adolf Škrjanc, za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Jože Jenko.

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Esio-
venes Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158.
Buenos Aires, Argentina

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene
Anticommunists

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos
Aires, Argentina, T. E. 33-7213

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 893.310

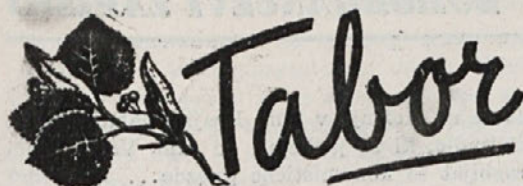
NAROČNINA: Južna Amerika 400 pesov, odn. enakovrednost v dolarju.
U. S. A. in Kanada 2,50 dolarja letno; Anglija in Avstralija 1 funt šterling;
evropske države 2 dolarja

Naročila, reklamacije in nakazila pošiljajte na naslov upravnika: José Jenko,
Pedernera 1075, Villa Madero, prov. Buenos Aires, Rep. Argentina

Vse dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad
1110, Villa Ballester FNGBM, Pcia. de Buenos Aires, Argentina

NAŠA NASLOVNA SLIKA

V naši zgodovini bo ostalo za vselej zapisano: V najtežjih časih njegove žit-
nosti je slovenski narod predstavljalo slovensko domobranstvo. Pred njim je
šla v krvi in ognju prečiščena in skaljena narodna zavest, ki je poznala svoj
jasen cilj: Bog — Narod — Domovina

*Strnimo se v enoto,
v kamenito gmoto;
sovrag ob njej
razbil si bo glavo.*

(Domobrankska pesem)

Julio 1966

BUENOS AIRES

Julij 1966

1816 — 8. VII. — 1966

Oíd, mortales, el grito sagrado:
Libertad! Libertad! Libertad!
Oíd el ruido de rotas cadenas!
Ved en trono a la noble Igualdad!

Ya su trono dignísimo abrieron
Las Provincias Unidas del Sud!
Y los libres del mundo responden:
Al Gran Pueblo Argentino Salud!

Sean eternos los laureles
Que supimos conseguir;
Coronados de gloria vivamos,
O juremos con gloria morir!

*La Asociación de Ex-Combatientes Anticomunistas
Eslovenos TABOR y los Anticomunistas Eslovenos
Unidos que en estas benditas Tierras argentinas
reencontraron la libertad, saludan al noble Pueblo
Argentino en el*

SESQUICENTENARIO DE INDEPENDENCIA

Y LIBERTAD

Al Gran Pueblo Argentino Salud!

Že dalj časa smo vedeli, da se na Korinju v Suhi Krajini nahaja partizanska šola. To so nam pravili ljudje, ki so prihajali od tam. Vedeli smo, da ne bo dolgo, pa bomo šli razbijat to komunistično gnezdo... Ne dolgo potem so nas neko jutro vzdignili z ležišč, ko je bila še popolna tema. Z orožjem v roki smo kmalu lepo korakali drug za drugim z zbornega mesta proti postaji, od tam pa krenili na desno proti Podpeči, Bruhanji vasi in Zagorici.

Tam je bilo nekoliko odmora, da smo se oddahnili, pa tudi predhodnica je šla naprej, ker sta se pričela gozd in grmovje.

Z veliko previdnostjo smo šli naprej. Razdalja med nami je bila še večja kot prej. Kljub temu, da je bila še tema, je bila okolica nevarna; kajti v tem predelu so se partizani vedno zadrževali.

Nobena beseda... Le sopenje borcev je bilo slišno, ko smo rinili v breg. Ogibali smo se tudi potov, ker bi se ob kamenju preveč slišalo štorljanje čevljev. Zato smo hodili po stezi ali kraj pota.

Pričakovali smo, daletimo na zasedo; pa je bilo vse mirno. Včasih je v grmovju kraj pota zašumelo. Obstali smo. Pa je bil verjetno le zajec ali kakšna druga divjad, ki se je preplašila.

Začelo se je daniti, ko smo bili že precej daleč v gozdu. Ptici so se spretavali po grmovju. Oglašal se je kos z lepim žvižganjem. Vse to nas je spominjalo na lep poletni čas.

Gozd se je začel redčiti. Bilo je le še grmovje. Kmalu smo zagledali njive in hrib nad vasjo, ves pokrit s skalovjem. Bilo je vse mirno. Le v smeri Tisovca se je čulo pasje lajanje. Še malo smo pešačili, potem pa v grmovju ostali. Nekaj jih je ostalo tam, ostali smo šli naprej.

Ko smo se previdno pomikali naprej, bolj na desno po grmovju, smo kmalu opazili vas na naši levi strani. Tičala je tik pod visokim hribom, pokritim s skalami. Pod vasjo so bile njive, naprej pa kamenje in grmovje.

Še nekaj časa smo tako šli, ko smo že opazili vas nad nami. Šele zdaj sem spoznal, kakšen je naš cilj. Mi smo vas obšli tako, da smo prišli pod njo; ostali, ki so ostali zadaj, pa pritisnejo z druge strani.

Razvrstili smo se v strelce in čakali. Čepeli smo za grmovjem in skalami ter opazovali proti vasi, ki je bila nad nami. Opazili smo samo nekaj partizanov, ko so šli med hišami. Sicer je bil popoln mir. Kot da ni v vasi nikogar drugega kot tistih nekaj partizanov.

Mislili smo, da pač nismo prav prišli. Zastonj je bil trud, zastonj dolga pot, ki smo jo napravili to jutro.

Toda kmalu je bilo dano povelje, da se previdno pomaknemo naprej proti vasi. Skakali smo za grmovje, pa zopet za kamenje, oprezovali na levo in desno, da nas ne bi iz grmovja ali izza kamenja iznenadil rafal brzo-strelke ali mitraljeza.

Bilo je vse mirno.

Kmalu smo zopet obstali. Samo spogledovali smo se, kaj to pomeni.

Nenadoma se utrga na drugi strani rafal. Sledi še drugi. Vmes nabijanje pušk. Še minometalec je udaril z vrh hriba. Tudi naš minometalec Kene je hitro poslal v vas nekaj min. Ker se je pred nekim kozolcem kadilo, smo pogruntali, da tam kuhajo kosilo. Ravno tja je pomeril in zabrisal prav pred kotel. Tako je še dva kuharja opraskalo, ko sta stala v bližini.

Zopet je bil mir.

Nakrat zapazimo na desni strani, kako iz vasi beži nekaj partizanov. Naši mitraljezi so hitro užigalo na tisto stran. Vendar je bilo precej daleč, povrhu pa še grmovje in skalovje... Ko smo pozneje šli tja pogledat, nismo dobili ne mrtvega pa tudi ranjenega nobenega; možno je tudi, da so jih povlekli s sabo.

Iz vasi huščne zelena raketa. Znak da so naši v vasi. Šli smo proti vasi. Še vedno v strelcih, ker smo računali, da se je mogoče kdo skril v grmovju pod vasjo. Pa ni bilo nikogar.

V vasi smo zvedeli, da so oni, ki so ostali na drugem koncu, šli naprej ob času, ko so približno vedeli, kdaj smo mi prišli pod vas. Šele pri podu ob koncu vasi so zagledali stražarja, katerega je takoj podrla brzostrelka.

Iz tistega skalovja doli je udarilo z vso silo. Tudi minometalec se je oglasil. Naši so šli takoj na hrib. Vendar niso dospeli do vrha, ker so gori utihnili in smo mislili, da so se umaknili.

Kolikor je bilo partizanov v vasi, so jo hitro potegnili v grmovje. Na tiste smo mi streljali. Nekaj pa jih je le še ostalo.

V neki hiši, kamor je stopil naš borec z brzostrelko, je zagledal pri mizi dve partizanki, ki sta pisali. Poleg sta sedela dva partizana. Takoj so se predali. Saj jim drugega itak ni kazalo. Imeli so samo dve puški. Partizanki sta trdili, da sta s Primskovega; da so ju mobilizirali in privlekli v te kraje. Ena je trdila, da je učiteljica. Govorila je resnico. Tako so nam sporočili iz Ljubljane, kamor smo jih poslali.

Tudi tista dva partizana sta šla z nami.

Tam smo našli veliko zapiskov ter raznih dokumentov. Na podu kraj vasi, kjer so rekruti spali, smo dobili mnogo nahrbtnikov in opreme. Jože je neke v mrvi našel še veliko vrečo moke. Ker smo tam ujeli tudi mule, smo vse to natovorili in vzeli s sabo.

Rekrutov pa nismo dobili, ker so že zgodaj zjutraj šli na vežbanje v smeri vasi Kal. Žal nam je bilo, da so prej odšli. Tako bi lahko pokazali, kako so se že navadili bojevati.

Ko smo se tako potikali po vasi, sva s Francetom ob koncu vasi zagledala češnje. Bile so že precej rdeče. Samo spogledala sva se in uganila, da sva oba enakih misli. Takoj sva se znašla pod češnjo, odložila mitraljez in zaboj z municijo; in že sva bila v vejah. Pa ne dolgo. Kajti na hriba je udarilo. Nad glavo je prav čudno zašumelo; in že je kraj pota udarila mina. Kar padla sva z drevesa, pograbila mitraljez in zaboj pa že ležala

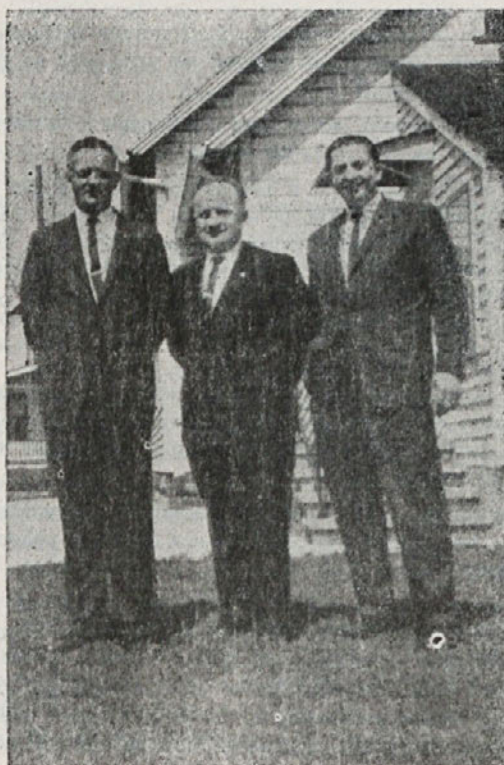
pod potom, ko je udarila druga mina. Ta že kar tik češnje, ki sva jo obirala. V tem je že regljalo iz vasi na hrib in tudi Kene je začel pošiljati mine navzgor.

Pa je bil zopet mir.

Gotovo so naju partizani zagledali s hriba pa si mislili: „Požrli ste nam kosilo, opremo, mule; zdaj bi pa radi še češnje... Ne boste jih!“ Pa so poslali nad naju mine. V opozorilo, da češnje niso naše... — še precej časa smo se zadrževali v vasi in čakali na rekrute. Pa jih ni bilo. Mislim, da so tisti večer vežbanje raztegnili ter prispeli kasno nazaj... Gotovo so se bali, da nas je ostalo kaj v vasi...

Bila je že trda noč, ko smo prispeli na postojanko. Malo doli pod postajo je Pečnik polahko vzdignil: „Mi legijonarji, mi domobranci, mi se borimo za svojo zemljo...“ Poprijel je še Zoran, Travnik, Jamnik, Jaklič... Kmalu smo vsi peli udarno in priljubljeno pesem. Tako so ljudje v okoliških vaseh že vedeli, da se je hrabra domobranska vojska vrnila s pohoda.

H. Z.

Da se ne zgrešimo, prinašamo pričujočo sliko, na kateri bodo naši bralci od leve na desno lahko osvežili spomin našega marljivega sodelavca Hinka Zupančiča, Ivana Hočevarja in domobranskega heroja Milana Zajca, ki so nam ga vrnili mrtvi, da bi bil naša živa vest

Kolaboracionisti

Folksdajčerski tednik „Neuland“ prinaša zapuščino nedavno umrlega nemškega prvaka in bivšega narodnega poslanca nemške manjšine v predvojni Jugoslaviji Wilhelma Neuner-ja. V številki z dne 19. 3. 1966 je gradivo zbrano pod naslovom: **Patriotizem in veleizdaja v Jugoslaviji**. Iz tega gradiva po münhenški „Iskri“ (XVII, 362/3) povzemamo sledeče:

Jugoslovanski komunisti in levičarji, ki so govorili nemški, so izkazovali obilne usluge nemškim okupacijskim oblastem. Med njimi so bili najvišji partijski funkcionarji in sedanji ministri...

Urednik „Politike“ in po vojni Titov minister Vladislav Ribnikar se je kot poverjenik sedanjega šefa jugoslovanske države Nemcem postavil na razpoložanje takoj po zavzetju Beograda. Takrat je sodeloval z nemškim tiskovnim atašejem dr. Berge-jem. Z nemško pomočjo je Ribnikar ustanovil tiskarsko—izdajateljsko podjetje, v katerem je delal skupaj z dr. Berge-jem...

Tudi dr. Jože Vilfan je z Nemci tesno sodeloval. Službo pri Nemcih je zapustil šele leta 1943, ko je odšel k Titu za tajnika. Pozneje je postal njegov minister.

General in diplomat Vladimir Velebit (poznejši zunanji minister — Op. ur.) je bil v zvezi z Nemci. Bil je Titov zaupnik pri nemškem generalu Glaise-Horstenau-u v Zagrebu in je dolgo časa sodeloval z nemškimi okupacijskimi oblastmi...

Ko se je pričela nemško-jugoslovanska vojna, je Tito živel pod lažnim imenom in s ponarejenim potnim listom v Zagrebu. Čeprav je bil jugoslovanski vojni obveznik, ni stopil v vojsko, ko se je vojna pričela. Takrat sta bila s Titom v Zagrebu tudi Kardelj in Rankovič, ki se tudi nista odzvala pozivu v jugoslovansko vojsko, ker se „nista hotela boriti za jugoslovansko državo proti Nemcem“. Po podpisu premirja med Jugoslavijo in Nemčijo je Tito po posredovanju V. Ribnikar-ja in dr. Berge-ja dne 17. aprila 1941 prišel v Beograd, kjer je takoj vzpostavil zvezo z nemškimi okupacijskimi oblastmi. Te oblasti so mu omogočile, da se je iz Zagreba preselil v Srbijo; prepeljale so ga preko Save iz Zemuna v Beograd, kjer sta ga pričakovala V. Ribnikar in dr. Berge. Odvedla sta ga v Ribnikarjevo vilo na Dedinju. Tu je Tito stanoval z znanjem nemških okupacijskih oblasti vse do izbruha vojne med Nemčijo in Sovjetsko Zvezo. Tu je tudi imel več razgovorov z Nemci...

Vse dokler je Kraljevina Jugoslavija obstajala, so ji bili vsi državljani dolžni zvestobo. Folksdajčeri so se tega držali vse do dne 21. 11. 1944, ko jim je ilegalni AVNOJ odvzel jugoslovansko državljanstvo. Ko-

munistični oblastniki sedanje Jugoslavije svojih dolžnosti do Kraljevine Jugoslavije niso izpolnili. Niso ji bili zvesti v njenih najtežjih časih. Sedanji jugoslovanski oblastniki so po zakonih, ki so bili v veljavi vse do konca vojne, izvršili veleizdajo in oni so bili, ki so osnovali **peto kolono**, ne pa folksdajčeri... Od vseh sedanjih komunističnih oblastnikov se ni niti eden boril v bivši jugoslovanski kraljevi vojski proti Nemcem. Toda kratek čas pred izbruhom jugoslovansko-nemške vojne se jih je 1.300 udeležilo španske državljanske vojne na komunistični strani...

Srce in razum

Član Slovenskega Narodnega Odbora, ki hoče ostati neimenovan, nam je dal na razpolago za natis lastnoročno pismo našega pokojnega vladike — mučenca **dr. Gregorija Rožmana**. Ko se g. naslovljencu iskreno zahvaljujemo za izkazano zaupanje in upoštevanje, tisti del pisma, ki ni samo osebnega značaja, priobčujemo kot nad vse pomemben dokument naše dobe. — Op. ur.

Cleveland 5, Ohio, 11. I. 1949
3547 E. 80th St.

Spoštovani gospod ... !

Vaša in gospoda ... božična in novoletna voščila so me resnično razveselila. Že dolgo nismo imeli direktnega stika, tem bolj, ko sem zdaj iz vašega pisma zvedel, da sta na varnem. Seveda začetne težkoče so obilne; eno premagaš, že druga stoji na potu. S potrpežljivostjo in optimizmom se da priti k cilju, dasi ne hitro. Sam čutim to, čeprav nisem prišel med same neznance in v razmere, ki bi jih vsaj deloma ne bil že prej poznal.

Kar se naše bodočnosti tiče, postajam tu v U.S.A. prej pesimist kot optimist. Res je široka javnost odločno protikomunistična, tudi vlada, a kaj odločnega ne riskira nihče. Z nekoliko zaskrbljenostjo gledajo, kako pada Kina v kremplje komunizma, istotako opazujejo z neko nervoznostjo oboroževanje Sovjetov — a to je vse. Utis umam, da je tu zdaj razpoloženje kakor pri nas v zgodnji pomladi 1945: Razum nam je pravil, da Zaveznikov k nam ne bo, da so Jugosl. prepustili Titu, a srce tega nikakor ni hotelo verjeti. Da smo vstajajoči strah premagali, smo sami sebi zatrjevali, da Zavezniki tega ne bodo storili — vedeli smo, da bi to i zanje pomenilo poraz vključ vsem zmagam drugod — kar si je srce želelo, to smo verjeli. Isto opažam tu — vse pričakuje „čudeža“ t. j. da se bo nekaj zgodilo, da se bo komunizem sam zrušil in ga ne bo treba amer. vojaku rušiti. V tem vidim usodno zmoto. Če pride do obračuna med Zapadom in komunizmom, bo s tem večjimi žrtvami — materialnimi in človeškimi združen, bo tem bolj tvegan, čim dlje čakajo ozir. odlašajo storiti to, kar

bodo morali. A nobena država danes še noče prevzeti odgovornosti za tretjo svetovno vojno. — Tako gledam jaz na sedanji položaj — in na tihem želim, da ne bi bilo v resnici tako črno, kakor sam zdaj gledam.

.....
Naj Vama bo leto 1949 bogato na uspehih in vsestransko blagoslovljeno!

Pozdrav in blagoslov!

+ Gregorij Rožman

RAZLIČNI POGLEDI

Član DSPB TABORA v Argentini nam je dal v objavo pismo, ki ga je prejel od soborca Milana Zajca. Ker je pismo pisal naš heroj, ki se je izmed mrtvih vrnil med nas, da bi bil naša živa vest, in ima torej med nami največ pravice, govoriti v imenu padlih in preživelih domobrancev, ga prinašamo za naše bralce in prijatelje v celoti — Op. ur.

Cleveland (Ohio), 1. 4. 1966.

Dragi prijatelj!

Mislím, da si prejel moje pismo, ki sem Ti ga poslal že pred nekaj meseci. Vem, da je potrebno, da se Ti oglasiš, ne da bi čakal Tvojega odgovora. Čas teče tako hitro naprej!

Razočaran sem bil nad članki, ki jih je prinesla „Smer v slovensko državo“. Takšnega napada in obdolžitve „Tabora“ nisem nikdar pričakoval. Posebno ne, ker berem, da sta zraven tudi Vuk Rupnik in Hren Ludvik.

Vse to je delo politikov in njihovih pristašev. Sedaj so poskusili s tem. Osrnotiti „Tabor“, da je „jugoslovenarska“ organizacija, ne slovenska!

„Tabor“ ni nič drugega, kot organizacija slovenskih protikomunističnih borcev in kot taka nestrankarska. Ti sam dobro veš, da se pri domobrancih nismo spraševali, ali si orel, ali sokol, liberalcec ali klerikalec. Bili smo vsi kot eden! Prijatelji med sabo, smo uničevali največjega sovražnika Slovenije: mednarodni komunizem!

Ali ni grdo, da bi se danes domobranci in četniki sovražili, če se takrat nismo, ko smo vsi skupaj uničevali komunizem?

Jaz sem Slovenec in domobranec in me prav nič ne moti, da sva v organizaciji, ki zavzema širše področje, skupaj s četnikom. Vsi smo Slovenci! Ista borčevska organizacija nas samo povezuje, da smo enotni in prijatelji, kot smo bili med krvavo revolucijo doma v Sloveniji.

Mi se ne gremo stranke. Politika je preveč umazana. Mi vsi pri

„Taboru“ smo samo slovenski protikomunistični borci, ne da bi bili pod vplivom katerekoli stranke! Organizacija je samo protikomunistična! Če bi v društvo vnesli politiko, je bolje, da takoj neha! „Tabor“ mora ostati nestrankarska organizacija, kot to zahtevajo naša pravila! Vsi delajmo družno, da bo organizacija čim bolj koristna za tiste namene in cilje, ki si jih je zastavila!

Če kdo drugače govori ali misli o DSPB TABOR, je v zmoti, ali pa ima zle, hudobne namene, da bi oslabil organizacijo. — Mislim, da ste člani „Tabora“ v Argentini toliko pametni, da se ne boste dali zbegati ob takšnih napadih, kot jih je prinesla „Smer v slovensko državo“. Bodite mirni in delajte tako, kot zahtevajo pravila našega društva! Če se pa kdo hoče iti stranke ali politike, tudi lahko; toda brez opore na našo organizacijo „Tabor“! Naš cilj je preveč vzvišen: skrbeti za naše invalide in sirote, stare matere in vdove, pa braniti čast poklanih domobrancev, ki jih naši nasprotniki sramotijo z nemškimi hlapeci.

Veselo Veliko noč Tebi, Tvoji družini in vsem poznanim!

Milan Zajec

Zaradi gripe nujno zadržan, se društvene seje ne morem udeležiti. Prosim, upoštevajte to in zaenkrat določite mojega namestnika. Prihodnje seje — če Bog da — se bom zagotovo udeležil.

Dovolite, da ob tej priliki, ko bi moral biti med vami, izrečem nekaj svojih skromnih misli.

Med „Smerjo v slovensko državo“ in „Taborom“ so nekatera nasprotja, ki pa niso nepremostljiva. Nisem proti polemiki, kajti polemika razčisti pojme. Polemika ni slovenski patent ali monopol; polemika je nekaj vsakdanjega v vseh svobodnih državah sveta. Skušajmo pa v bodoče nekoliko omiliti ostrine in se zlasti izogibati osebnim napadom.

Tudi Ivan Cankar je pisal polemike in ne samo polemike, tudi strupene satire. Ni jih pisal iz sovraštva do svojega naroda, ampak iz ljubezni do njega. In tako smo si tudi mi vsaj v eni točki edini: v odporu proti tiraniji in hotenju, da svojemu narodu ostvarimo lepšo bodočnost, kot jo je imel in kot jo ima. Trditve tega ali onega člankarja v nasprotni reviji izpodbijajmo s stvarnimi argumenti. Vse naše delovanje v zdomstvu naj bo konstruktivno, ne razdiralno.

Vem, da si nekateri funkcionarji doma, ki dobivajo naše liste in revije v roko, zadovoljno manejo roke, češ: Glejte, kako se v emigraciji cepijo v stranke in strančice, v struje in strujice. Njihovo zadovoljstvo nad našimi malenkostnimi spori je preuranjeno. Naj se zavedajo, da živimo v demokratični državi, kjer vsak lahko svobodno izpove svoj svetovni nazor in politično opredelitev. Ni nam treba trobiti v en sam rog, kot morajo trobiti doma.

Naj ob tej priliki zavzamem tudi svoje stališče do pamfleta, ki kroži

v slovenski javnosti. V pamfletu je navedeno tudi moje ime. V kakšni zvezi sem podpisani z „Vatikanskim koncilom II“, „koeksistenco“ in „dialogom“, mi je uganka, ker nikdar nisem napisal niti besedice o tem. Morda se avtor pamfleta zgraža nad tem, da že dvajset let s svojimi prispevki „zavajam“ našo mladino k slovenskemu branju, da bi tako ostala zvesta našim izročilom. Za to delo uživam mastno sinekuro. Sem si prejšnji teden kupil popolnoma nov avtomobil. Katere znamke je, ne vem; vem samo toliko, da je deset centimetrov dolg in da je v njem ravno toliko prostora, da moj najmlajši sinko lahko položi vanj najmlajšo mucko in jo z vrvico vozi okoli hiše. Tak materialist sem! Zaslužim torej „bojkot do uničenja“, kakor hujška avtor pamfleta slovensko javnost proti meni in proti mojim soimenjakom...

Ni najpodlejša vsebina pamfleta. Najpodlejše je, da si je avtor iz strahopetnosti izposodil tuje ime in ga tako postavil na sramotni oder. Pamflet sam je zmedeno skrupucalo, ki ima nekaj patološkega v sebi. Naj pride junak iz svojega skrivališča na dan in javno izpove, kar mu na srcu leži! Ali se zaveda, da je s potvorjenim podpisom zagrešil nekaj protizakonitega, kaznivega, nemoralnega? Kriminalnemu tipu, ki ponareja podpise, bi prisodil tudi to, da bi ponaredil menice.

Pieteta do mrtvih, zlasti do takšnih, ki so žrtvovali življenje za svoj narod, je bila že od pamtiveka ena izmed najlepših krščanskih čednosti našega naroda. Tokrat so se tej večstoletni naši tradiciji nekateri posamezniki popolnoma izneverili.

„Tabor“ je ostal tej tradiciji zvest. Dal je zadožčenje tudi pokojnemu generalu Rupniku, ki je umrl mučeniške smrti in žrtvoval življenje za nas vse. So pa med nami še danes ljudje, ki na njegov neznani grob namesto cvetja mečejo trnje in blato. Kristusov nauk o ljubezni do bližnjega je potemtakem nekaterim samo obrabljena fraza.

Vsekakor se je avtor pamfleta obrnil na napačni naslov. Naj pošlje protestno noto z nepotvorjenim podpisom naravnost v Vatikan, kjer sodelujejo pri koncilu vsi papeževi kardinali in 2000 škofov z vsega sveta. Gotovo bodo Katoliško Cerkev reformirali po njegovih navodilih, ko je nezmotljivi strokovnjak v verskih vprašanjih.

Za zaključek samo še nekaj malega. Ko sem pred leti imel pismene stike s pisateljem Karlom Mauserjem v zvezi z operacijo mojega na srcu bolnega sina, za katerega se je zavzel z vso vnemo, sem mu v enem izmed svojih pisem razložil razliko med njegovim in mojim gledanjem na problem slovenstva. In on mi je v obširnem pismu odgovoril, iz katerega sem si zapomnil samo en z vso iskrenostjo napisan stavek: „Moj Bog, kako pust in dolgočasen bi bil ta svet, če bi vsi enako mislili.“ Te besede, čeprav niso bile napisane v ta namen, so v zgoščeni obliki najboljši odgovor na pamflet neznanega, oziroma znanega avtorja.

Mirko Kunčič

Jakov V. Ljotić

Slovenija ob koncu vojne 1945. leta

Jakov V. Ljotić — brat pokojnega ministra in preko mej Jugoslavije poznanega in upoštevanega srbskega protikomunističnega ideologa **Dimitrija V. Ljotića** — je lastnik in izdajatelj nedvomno najbolj uglednega, resnega in vzorno urejenega srbskega lista v zdomstvu — „ISKRE“ v Münchenu (Zah. Nemčija). V dvojni velikonočni številki „ISKRE“ (leto XVII, št. 362-363, München, 1. — 15. aprila 1966) je pod gornjim naslovom čez vso prvo stran napisal članek, ki ga zaradi tehtnih izvajanj pisca, kateri je zaradi svojega položaja v letih revolucije videl dogodke v srčki, prinašamo v dobesednem slovenskem prevodu kot nad vse pomemben doprinos k zgodovinskemu gradivu naše polpreteklosti. — Op. ur.

V slovenskem emigrantskem tisku se danes vodi polemika o vzroku predaje slovenskih domobrancev s strani Angležev Titu maja leta 1945 in o možnostih, ki bi jih morebiti bilo treba podvzeti, da do te predaje ne bi prišlo. V zvezi s tem je minister g. dr. Miha Krek izjavil, da je pred koncem vojne poslal v Ljubljano pismo, v katerem je opozoril, da zavezniki ne bodo prizanesli tistim, ki se skupaj z Nemci bore proti komunistom, in da je zato bilo potreba pravočasno poiskati način, da se vsakršna zveza z Nemci prekine.

Nam se zdi, da ta polemika nima smisla, oziroma, da se v najboljšem slučaju vrši v napačni smeri; zakaj z njo se na koncu postavlja vprašanje, če je sploh bilo potrebno, da se je prebivalstvo vse Jugoslavije, pa seveda tudi Slovenije, borilo proti komunistom, ali pa je moralo s svojim pasivnim zadržanjem komunistom omogočiti, da se hitreje in lažje polaste oblasti v deželi. Zakaj borba proti komunizmu pod okupacijo, brez naslona na neko organizirano silo — bodisi na zaveznike, bodisi na tedanje okupatorje — je bila nemogoča, kar so dejstva in dogodki v naši deželi povsem potrdili.

Tudi brez poslanice g. Kreka, ki je bil član emigrantske vlade v Londonu, smo mi vsi doma imeli popolnoma jasno predstavo o stališču zaveznikov do našega boja proti komunistom.

Edini zaveznik naših zaveznikov je bil po Teheranu in Jalti Tito, med tem ko so nas zavezniki vse, ki smo se borili proti Titu, smatrali za sovražnike. To nam je javno sporočil kralj v svojem radijskem govoru dne 12. septembra 1944. leta, a še bolj jasno poslanico o tem smo imeli v strašnih bombardiranjih mnogih naših mest širom Jugoslavije, ki so jih vršile zračne sile Anglije in Amerike samo proti onim mestom, katera so bila v oblasti nacionalnih sil.

Z ozirom na to, da so zavezniki nacionalne sile odvrgli, iz vsega tega

sledi, da bi morali vprašanje postaviti tako: Je sploh bila potrebna borba proti partizanom — seveda s sodelovanjem Nemcev, ker je brez tega sodelovanja vsaka borba bila nemogoča —, ali pa smo morali ostati pasivni in s takšnim zadržanjem omogočiti, da se komunisti polaste oblasti v naši deželi? Ali bi se morebiti morali celo vsi pridružiti partizanom in se skupaj z njimi boriti za vzpostavitev komunistične oblasti v državi, kakor so to želeli in zahtevali naši zavezniki? In končno: Je borba proti komunistom imela za nacionaliste sploh kakšne izgleda na uspeh — z ozirom na takšno stališče zaveznikov —, ali pa takšnih ugodnih izgledov sploh nismo imeli?

Pokazal bom na nekaj dejstev in skušal odgovoriti na ta vprašanja v veri, da bom s tem pripomogel k bolj jasnemu gledanju na stvarnost, zakaj so bili slovenski domobranci (ne samo oni!) izročeni, ali pa, ali je bilo mogoče, da ne bi bili izročeni, čeprav so se borili proti komunistom na strani Nemcev.

—::—

Mislim, da je danes pač vsem jasno, da se nacionalisti niso mogli boriti skupaj s komunisti za vzpostavitev komunistične vlade v naši državi. Prav tako je jasno, da bi vsakršno pasivno zadržanje samo pripomoglo k hitrejši in lažji komunistični zmagi. Ker so nas naši zavezniki popolnoma odvrgli, je odkritim nacionalistom ostala samo odkrita borba proti komunistom v odkritem sodelovanju z Nemci, ker je v danih pogojnostih samo to sodelovanje nudilo uspehe v tem boju.

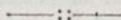
Ker so naleteli na popolno nerazumevanje zaveznikov za usodo našega naroda in naše dežele, so nacionalisti imeli pred svojo vestjo (ker so samo pred njo bili zavezani!) za svoje sodelovanje z Nemci, ki so bili manjši in manj nevarni sovražniki kot komunisti, sledeča opravičila:

- a) Komunizem je mnogo večji sovražnik kot Nemci.
- b) Nemci bodo prej ali slej odšli iz naše dežele, komunisti pa bodo ostali.
- c) Sodelovanje z Nemci se je nanašalo samo in edino na borbo proti partizanom, izključno na jugoslovanskem ozemlju, nikakor pa ne na borbo proti zaveznikom; celo ne proti Sovjetski zvezi.
- d) Zavezniki so takoj na začetku proglasili za svoje sovražnike Nedića in Ljotića v Srbiji, Rupnika v Sloveniji, Djukanovića in Stanišića v Črni gori, čeprav so se vsi ti brigali samo, kako bi ohranili življenje čim večjemu številu prebivalstva in zavrli prihod komunistov na oblast.
- e) Dokler je Draža Mihajlović sodeloval s komunisti in se boril proti Nemcem, so ga zavezniki slavili. Ko je uvidel vse strahote tega sodelovanja in strahote borbe proti Nemcem pred izkrcanjem zaveznikov, ni samo prekinil sodelovanja s komunisti, temveč je pričel z odkrito borbo proti njim. Zaradi tega so ga zavezniki zavrli in zamenjali za Tita.

Torej: Brez ozira na naše zaveznike in njihove zelo sebične in istočasno zelo kratkovidne interese, je interes naše dežele in našega naroda

slonel na odkriti borbi proti komunistom in zato na odkritem sodelovanju z Nemci, ker so v danih okoliščinah bili edini činilec, ki je lahko olajšal naš boj in mu pomagal do uspeha. To je imelo edini izgled na uspeh; vse drugo pa je vodilo k Titovi zmagi.

Toda sodelovanje z Nemci ni smelo biti dvorezno, ampak javno, pošteno in odkrito.

Prvi razlog, zakaj so bili slovenski domobranci izročeni Titu, leži v tem, da je njihovo vodstvo po Rupniku, potem ko je prišlo v stik z Angleži, zavzelo neodrejeno stališče: Smo in nismo se borili proti partizanom; smo in nismo sodelovali z Nemci; smo in nismo vojska kralja Petra in Draže Mihailovića.

Morda je takšno omledno stališče vodstva slovenskih domobrancev naletelo na plodna tla pri angleškem poveljstvu na Koroškem. Toda zaradi istočasne množične izročitve vse Paveličeve vojske, ki resnično ni mogla navesti, da ni napovedala vojne zaveznikom in da je vojska kralja Petra in Draže Mihailovića, so usodo Paveličeve vojske doživeli tudi slovenski domobranci, pa z njimi celo srbski dobrovoljci in del četnikov, čeprav bi le-te v drugačnih okoliščinah verjetno doletela boljša usoda.

Če bi zavzeli jasno, junaško in nedvoumno stališče, bi vsi nacionalisti verjetno bolje odrezali, kakor bom poskušal dokazati niže.

Ne mislimo se spuščati v čisto slovenske podrobnosti. Prepuščamo njim samim, da uredijo svoje notranje zadeve, ali so delali prav ali narobe za časa okupacije Slovenije, in pa, kdo je delal pravilno in kdo napak. Čudi nas samo, da v vsej tej polemiki ni skoro nič, ali pa prav malo govora o ostalih jugoslovanskih nacionalistih, ki so se proti koncu vojne zatekli v Slovenijo, in katerih vpliv na njihove notranje razmere v tistih časih ni bil ravno tako nepomemben tudi za same Slovence in njihov položaj v teh razmerah. Zato smo prisiljeni, da o tem mi povemo nekaj več.

Premnogim je znano, mnogim pa najbrž tudi ne, da je Dimitrije Ljotić imel odločilno in vodilno vlogo med nacionalisti v Sloveniji od konca oktobra 1944, pa do svoje smrti dne 23. aprila 1945. leta. Ko je zapustil Srbijo, v katero so že začele vdirati sovjetske čete, se Ljotić s svojimi borci ni umaknil v Slovenijo zato, da bi se skril in rešil, ampak zato, da bi nadaljeval z borbo, ker je smatral, da ta predel Jugoslavije nudi največje možnosti za nadaljno uspešno borbo proti komunistom. Še pred odhodom iz Beograda, je na začetku oktobra 1944. leta govoril, da bo tokrat kraljevina Jugoslavija vzpostavljena s Triglava, kot je bila 1918. leta s Kajmakčalana. Četniškim vodjem, ki so Ljotiću govorili, da ne mislijo iti v Slovenijo, ampak k primorju Črne gore in Dubrovnika, ker se bodo zavezniki tam izkrcali, je Ljotić odgovarjal, da do izkrcanja zaveznikov sploh ne bo prišlo — ne v Črni gori, ne v Dubrovniku, ampak da se bomo z zavezniki najverjetneje srečali prav v Sloveniji.

Ko je v teku poletja 1944. leta prišlo do sporazuma z Dražo Mihailovićem o zedinjenju vseh četniških in vseh Nedićevih sil pod poveljstvom

Draže, je Ljotić skoro teden dni brezuspešno iskal generala Mihailovića po zapadni Srbiji, da bi mu razložil svoj načrt o koncentraciji vseh nacionalnih sil v Sloveniji in o potrebi, da tudi on sam z vsemi svojimi oddelki pride tja. Žal Ljotić takrat Draže ni mogel najti, o čemer je le-ta Ljotiću pisal iz Bosne dne 16. marca 1945 sledeče:

„...Obžalujem, da se v teku prejšnjega poletja nisva našla v Srbiji. Vem, da ste celo prišli, pa ste imeli srečo, da niste padli v zanko, ki Vam je bila nastavljena. Bog Vam je pomagal. Dogodki so onemogočili najin sestanek in se razvijali preveč naglo in nepredvideno...“

Namesto v Slovenijo, je Draža Mihailović odšel v Bosno: toda Ljotić je še naprej delal za koncentracijo vseh nacionalnih sil v Sloveniji. Bili so dani ugodni pogoji, da se ta zamisel — čeprav z zakasnitvijo — vendarle uresniči.

Ljotićeva zamisel je bila torej: Da se v Sloveniji zberejo vse nacionalne sile; da se združi poveljstvo vseh nacionalnih sil pod vodstvom Draže Mihailovića; da v ta sestav pridejo: vse četniške skupine, srbski dobrovoljski korpus, srbska državna straža, srbska mejna straža, slovenski domobranci generala Rupnika, primorski domobranci polkovnika Kokalja, slovenski četniki generala Andreja (Prezlja), da se organizira hrvatska armija pod poveljstvom generala Matije Parca, ruske kosaške enote, ki so bile nastanjene na slovenskem Primorju in v okolici Vidma (Udine) ter enote generala Vlasova, s katerimi je imel Ljotić stalne zveze in so v celoti pristale na ta načrt. — Potem: da se ob primernem trenutku izvrši ločitev od Nemcev, da se proglašijo Slovenija za svobodno ozemlje, da se priključi Primorje s Trstom in Gorico Sloveniji in da bo na osvobojeno ozemlje poklican kralj. — Nadalje: da se izvede mobilizacija vsega prebivalstva na tem ozemlju; da Slovenija postane nova Solunska fronta in da se odločilna borba usmeri na vzhod in na jug ter osvobajajo nova ozemlja in mobilizirajo prebivalstvo.

Po Ljotićevi zamisli in po dogovoru s pokojnim škofom Rožmanom ter generalom Rupnikom bi morala biti proglašena Svobodna Slovenija in kralj pozvan na svobodno ozemlje šele v trenutku, ko bi bili nacionalisti gospodarji tega ozemlja in že ločeni od Nemcev. Toda slovensko vodstvo je to storilo dne 3. maja 1945, ko je držalo samo Ljubljano in ozemlje do Karavank, in že 4. maja 1945 odredilo zapustitev Ljubljane in umik preko Ljubelja na Koroško; — pa še to skupaj z Nemci.

Za spredaj omenjeni načrt je Ljotić dobil popolno odobrenje Nemcev. Tudi Draža Mihailović je načrt v celoti sprejel in Ljotića opolnomočil, da dela za njegovo uresničitev. V svojem pismu, pisanim iz Bosne dne 16. marca 1945, Mihailović pravi Ljotiću dobesedno:

„Z radostjo pozdravljam Vaše delo za zedinjenje vseh nacionalnih sil, čeprav v zadnjem trenutku. Toda še je čas, da se najpotrebnejše organizira in poveže. Kosta (Milan Aćimović) in Vaš delegat (Boško Kostić) sta mi prinesla vsa Vaša poročila in bodite prepričani, da jih sprejemam od prvega do zadnjega.“

General Rupnik prav tako kot pokojni škof Rožman sta v vsem delila in odobrila Ljotičevo gledišče in je general Rupnik pristal, da postane načelnik štaba Draže Mihajlovića.

Uresničena je bila hrvatska armija, ki je od vsega 80 ljudi zelo hitro narasla na 1.200 borcev z možnostjo, da spribo propada in razsula Paveličeve države postane številčno prva armija. — Kozaške edinice prav tako kot armija generala Vlasova so bile popolnoma soglasne, da začasno pridejo v sestav jugoslovanske vojske pod poveljstvom Draže Mihajlovića. — Vodilni nacionalisti iz Istre, Primorske in Goriške, tako katoliški kot liberalni, so povsem soglašali s tem načrtom. — Polkovnik Kokalj in general Prezelj sta z navdušenjem sprejela enotno poveljstvo. — Brez Rusov je skupno število borcev v Sloveniji na začetku leta 1945 znašalo skoro 40.000 pušk. Pričakovan je bil prihod Pavla Djurišića z okrog 10.000 prvovrstnih borcev. Če bi prišel Draža Mihajlović, bi se to število povečalo do nekako 100.000 borcev.

S temi in tolikšnimi silami je načrt predvideval, najprej z naslonom in polno pomočjo Nemcev braniti Slovenijo (dva slovenska partizanska korpusa sta bila v borbah s srbskimi dobrovoljci in četniki prisiljena zapustiti prostor severno od Vipavske doline in se umakniti v Belo Krajino) nato pa nadaljevati z osvobajanjem jugoslovanskega ozemlja, ki so ga takrat že držali partizani. Če bi se zavezniki izkrcali v Istri ali na Primorju, bi se ločili od Nemcev in prešli k zaveznikom.

Ljotić je verjel, da bi takšna sila bila zaveznikom samo pogodbo in bi našli način, kako spremeniti svoje mišljenje v korist jugoslovanskih nacionalistov. Dogodki v Grčiji so to povsem potrdili. Sam Churchill je prihitel v Grčijo in se postavil na stran nacionalistov, ki so tudi sodelovali z okupatorjem proti komunistom, ki so bili še „do včera“ Churchillovi zavezniki.

Ljotić je takrat stal na povsem realni politični osnovi, da bo sprejetje njegovega načrta popolnoma v skladu z interesi zaveznikov, posebno pa Churchilla, saj je iz njegovih spominov popolnoma jasno razvidno, da je bilo zavezništvo med njimi in Sovjeti v zadnjih mesecih vojne, ko je bila kapitulacija Nemčije samo še vprašanje dni, gol formalizem, iz česar je naraščalo kot kvas medsebojno nezaupanje, ki je praktično obstajalo v tem, da sta se obe strani trudili, kako priti do čim večjega ozemlja v Evropi. Med tem, ko je pri Amerikancih še vedno prevladovalo naivno zaupanje Sovjetom (kar so pozneje obsodili!), je bilo angleškim vojno-političnim činiteljem tedaj pod konec vojne že povsem jasno, da črta, ki jo bodo dosegle njihove čete, ne bo pomenila samo začasne demarkacijske razdelitve Evrope, ampak jutrišnjo mejo med komunističnim in nekomunističnim svetom.

Svobodna, močna, nekomunistična Slovenija bi jim torej po vsej verjetnosti bila samo dobrodošla.

Kar pa je glavno, je to, da so Nemci celo ta prehod nacionalistov k zaveznikom popolnoma sprejeli in odobrili, kakor bo pojasnjeno spodaj.

—::—

General Rupnik je bil mišljenja, da morajo biti vse nacionalne sile pod enim poveljstvom in se skupno boriti bodisi v Sloveniji, v kolikor bi napad prišel z vzhoda ali z juga iz Hrvaške, bodisi na Primorju, v kolikor

bi napad prišel iz Istre ali v smeri od Reke. Nikakor se sile ne smejo deliti na dve fronti, ker se tako izpostavljajo nevarnosti, da bodo posamično potlačene.

To mišljenje generala Rupnika je Ljotić povsem sprejel in do njegove smrti je bil načrt tudi v celoti spoštovan.

Na osnovi tega načrta je bila v začetku aprila 1945. leta poslana v Belo Krajino skupina Srbskih dobrovoljcev. Sestavljali so jo trije polki, ki se jim je pridružila tudi skupina 1.200 mož Jevdjevičevih četnikov. Trije polki Srbskih dobrovoljcev so imeli tudi posebno nalogo, da prodrejo do reke Kolpe in sprejmejo četnike vojvode Pavla Djurišića, ki je prosil Dimitrija Ljotića, da mu srbski dobrovoljci pomagajo priti do Slovenije.

Namesto generala Draže Mihailovića je ob polovici marca 1945. leta prišel v Slovenijo general Miodrag Damjanović, in kot namestnik Draže prevzel nominalno poveljstvo nad vsemi nacionalnimi silami.

Kljub temu, da je izostanek srbijanskih in črnogorskih četnikov občutno zmanjšal udarno moč nacionalnih sil, so vendarle ostale velike možnosti, da se Ljotićev načrt uresniči pod sledečimi pogoji: Čvrsto vodstvo, jasen pogled na dogodke in položaj in predvsem nikakor ne razbijati sil in dopustiti, da se eni bijejo na življenje in smrt v Beli Krajini, drugi pa mirno sede v Vipavski dolini in se nato eni umaknejo na Koroško, drugi pa preko Soče proti Vidmu (Udine). Tudi omlednost generala Damjanovića je doprinesla svoj delež, da načrt ni bil izveden.

— :: —

Spredaj sem navedel, kako so Nemci popolnoma odobrili, da se nacionalne sile lahko v določenem trenutku od njih ločijo in pridružijo zaveznikom. Ker pač tega mnogi ne poznajo, še večim pa se bo zdelo sploh neverjetno, tu obelodanim sledeči resnični dogodek:

Spomladi leta 1945, v drugi polovici marca, so se razširili glasovi, da obstaja možnost in verjetnost, da se bodo zavezniki izkrcali v Istri. Ti glasovi so hudo vznemirili vodilne Nemce v Julijski Krajini. Bali so se močnih nacionalnih sil v tem prostoru. Če namreč nacionalisti z udarom v hrbet Nemcev podprejo izkrcanje zaveznikov, bi se Nemci znašli v neverjetno težkem položaju. Zato je v želji, da položaj povsem razčisti, general Globotschnigg poklical v Trst generala Damjanovića, generala Kosto Mušickega, vojvodo Djujića, vojvodo Jevdjevića ter Dimitrija Ljotića in jih odkrito vprašal:

„V slučaju, da se Angleži in Amerikanci izkrcajo v tem prostoru, mi je potreben vaš jasen in nedvomni odgovor, kakšno bo vaše stališče in zadržanje? — Nam boste streljali v hrbet, ali boste ostali lojalni?

Na to vprašanje so se prisotni samo spogledali. Obmolknili so in povsili glave. Njih srca so namreč bila na strani zaveznikov. Samo velika atiska jih je priklepala na Nemce.

Ker so vsi molčali, se je oglasil Dimitrije Ljotić in rekel:

„Gospod general! Mi sodelujemo z vami samo v borbi proti proti jugoslovanskim komunistom. V tem sodelovanju lahko računate z našo popolno lojalnostjo. Če pa se naši zavezniki izkrcajo tu, morate razumeti, da se proti njim ne samo ne moremo, ampak tudi nečemo boriti. V tem slučaju se bomo od vas ločili, umaknili v hribe in kakor hitro se nam bo nudila možnost, bomo prešli k našim zaveznikom. V hrbet vam ne bomo nikdar streljali. Toda s tem trenutkom, ko se pridružimo zaveznikom, bomo vaši sovražniki.“

Bil je videz, da je generalu Globotschniggu pri teh besedah „padel kamen od srca“. Ko je slišal Ljotićeve odkritosrčne besede, se mu je približal, dal roko in se mu zahvalil za iskrenost in odkritosrčnost. V hipu so tudi vsi prisotni odobrili in sprejeli, kar je Ljotić rekel.

Ko so odhajali, so se vsi prisotni čudili in hvalili Ljotića, da jih je na tako preprost, pa prepričljiv in resnicoljuben način potegnil pred generalom Globotschniggom iz težkega položaja, ker sami zares ne bi znali, kaj in kako naj bi mu na tisto vprašanje odgovorili.

—::—

Najbrž so Nemci na začetku leta 1945 zares že stvarno presojali svoj težek položaj in so zato sprejemali vse Ljotićeve intervencije: Za prihod Djujićevih četnikov; za prehod srbske državne straže v sestav srbskega dobrovoljskega korpusa; za rekrutiranje za korpus naših delavcev v Nemčiji; za prihod Draže Mihailovića in Pavla Djurišića in za dobavo municije in zdravil Draži Mihailoviću v Bosni.

V brzojavki Draže Mihailovića Ljotiću z dne 1. aprila 1945 stoji:

„...Vi nam sedaj lahko mnogo pomagata... Dokler se ne premaknete, nam pomagajte z materialom, kolikor največ morete. Stanje municije je najbolj aktualno. — Pozdrav, general Mihailović.“

Poleg tega so Nemci tudi sprejeli Ljotićevo zahtevo ne samo, da osvobode patriarha Gavrila in vladiko Nikolaja iz koncentracijskega taborišča Dachau, ju pripeljejo na Dunaj in jima nato dovolijo prihod v Slovensko Primorje, ampak jima celo dovolijo, da odideta s posebno misijo za zaveznike v Švico.

Zaradi skorajšnjega konca vojne se slednje ni uresničilo. Mogoče se ni uresničilo tudi zaradi tega, ker sta se patriarh in vladika zadržala nekaj dni v Gorici zaradi Ljotićeve smrti in pogreba, ob kateri priložnosti je vladika Nikolaj v svojem nagrobnem govoru izrekel tudi sledeče besede:

„...o Ljotiću bodo zato pisali knjige. Pisali jih bodo ne samo Srbi, ampak vsi Evropejci, ki so ga poznali...“

Teh besed vladika ni izgovoril tjavendan. Izgovoril jih je zaradi patriarhove in njegove misije pri zaveznikih v Švici, ker je sam najbolje poznal pomembnost te misije.

Res je sicer, da so Nemci uvideli svoj težek položaj in so se „lovili za bilko“, toda v zvezi z našim položajem se mi zdi, da je to treba poudariti.

—::—

V zvezi s predajo slovenskih domobrancev in treh polkov Srbskega dobrovoljskega korpusa Titu se nam vsiljuje vprašanje:

Kako to, da so na Koroškem Angleži nacionaliste izročili Titu, med tem ko oni, ki so se umaknili v Italijo in se tam predali Angležem, niso bili izročeni?

Naj tu obelodanim svoje srečanje in razgovor s poveljnikom divizijskim generalom Freibergom v Tržiču (Monfalcone), dne 2. maja 1945.

Vse nacionalne sile iz Vipavske doline, kakor tudi one, ki so branile staro mejno fronto od Ilirske Bistrice do Postojne, so se ponoči dne 30. aprila 1945 umaknile preko mostu na Soči pri Gorici. Vztrajno smo branili desno stran Soče in končno spustili v zrak tudi most. Partizani so neprestano poskušali prekorati Sočo; toda mi smo se držali.

Med tem, ko so bile v teku še zelo ostre borbe, je dne 2. maja 1945 prišel v naš štab na desni obali Soče angleški častnik in zahteval, da nekdo izmed naših starešin gre z njim v štab njihove divizije. Po dogovoru z generalom Damjanovičem sem se odločil, sedel v njegov „jeep“ in v spremstvu 30 oboroženih dobrovoljcev, ki so nas spremljali v avtobusu, smo preko Gradiške prispeli v Tržič. Divizija je šele prihajala.

Zasliševalo me je nekoliko oficirjev, ki sem jim pojasnjeval naš položaj, ne da bi prikrival naše sodelovanja z Nemci, ki se je nanašalo samo in izključno na borbo proti jugoslovanskim komunistom. Končno me je sprejel sam poveljnik divizije general Freiberg, ki sem mu moral ponoviti vse, kar sem prej pripovedoval njegovim oficirjem. Na koncu sem rekel:

„Smo v težki borbi s partizani na sami reki Soči pri Gorici. Smo monarhisti, protikomunisti... Prosimo, da se Angleži postavijo med nas in partizane, da tako prekinejo bitko.“

General me je pozorno poslušal in mi rekel:

„Imamo popolno razumevanje za vaše stališče in vašo željo in bomo vse storili, da vam pomoremo, čeprav bi kajpaka raje videli, da vas ne bi tu srečali, — ker smo Titovi zavezniki.“

Takoj je zapovedal, da so bile poslane čete, ki naj zasedejo desno obalo Soče in nas ločijo od partizanov. Mene je z dvema višjima oficirjema poslal v San Giorgio di Nogara, kjer je bila njegova intendatura, in ji odredil, da nas sprejme in nastani.

Toda, ker sta vojvoda Djujić in Jevdjević istega dne dobila zvezo z angleško divizijo pri Vidmu (Udine), je vsa naša skupina prišla v pristojnost te divizije, ki nas je odpeljala in namestila v Palmanovi.

Vendar je general Freiberg čez nekaj dni odigral pomembno vlogo, da nismo bili izročeni. Zgodilo se je takole:

Ko smo prišli v Palmanovo, smo morali odložiti in predati orožje. Dne 5. maja je prišel nek mladi angleški častnik in sporočil, da se morajo vsi naši častniki pripraviti za dvodnevno potovanje, češ, da nas hoče videti in se z nami pogovoriti sam poveljnik VIII. armije general Alexander. Tako smo z avtomobili odpotovali: generali Damjanović, Mušicki, Parac, Prezelj, vojvoda Djujić in Jevdjević, jaz in še spremstvo kakih deset oficirjev ter skozi Gradiško zopet dospeli v Tržič (Monfalcone) v štab generala Freiburgerja.

Oficir, ki nas je vodil, je odšel v štab, mi pa smo čakali v avtomobilih. Prav nasproti štaba je že bila dobro vidna tabla: „Tretja Levstikova udarna brigada“. Široka in ravna ulica je bila polna ljudi, ki so nosili transparente, in partizanov, ki so z godbo in pesmijo slavili veliko partizansko zmago.

Ker smo pred štabom precej dolgo čakali tistega angleškega oficirja, je vojvoda Djujić izstopil iz avtomobila in se s četniško šubaro, brado in pištolo začel sprehajati v brk partizanom pred samim štabom tretje udarne brigade. Kriknili smo mu, da sede v avtomobil. Poslušal nas je. Takoj nato je prišel iz štaba oni angleški oficir in nam rekel, da je obisk pri generalu Aleksandru odložen in da se vračamo v Palmanovo.

Pripomniti moram, da sta bila pod isto pretvezo obiska pri generalu Aleksandru pozneje odvedena iz Forlija general Mušicki in vojvoda Jevdjević in se oba znašla v zaporu. General Mušicki je bil izročen Titu, vojvoda Jevdjević pa je iz zapora pobegnil in se tako rešil. — Prepričan sem, da oficirji nismo bili izročeni samo zaradi intervencije generala Freiburgerja.

—:—

Za izročitev slovenskih domobrancev in treh polkov srbskih dobrovoljcev smo zvedeli šele na začetku meseca junija 1945. leta, ko smo že bili v Forliju. Povedala sta nam dva mlada slovenska duhovnika, ki sta bila poslana iz Vetrinja v Rim, da poročata o tej veliki žaloigri. Ta dva mlada duhovnika sta nam povedala, da so bili najprej izročeni srbski dobrovoljci, potem pa slovenski domobranci.

Vodstvo slovenskih domobrancev je bilo pravočasno obveščeno, da srbski dobrovoljci niso bili poslani v Italijo, kot je bilo rečeno, ampak, da so jih odpeljali v Jugoslavijo in izročili Titu.

To sporočilo je slovenskemu vodstvu prinesel Vladimir Ljotić, sin Dimitrija Ljotića, ki se mu je pred jugoslovansko mejo posrečilo skočiti iz vlaka.

Vsi slovenski domobranci bi se lahko po večini rešili, če bi njihovo vodstvo verjelo Vladimirju Ljotiću in odredilo razpršitev domobrancev ter jih posamično napotilo proti Italiji.

Toda slovensko vodstvo ne samo, da mlademu Ljotiću ni verjelo, ampak so ga celo mislili streljati, češ, da je med vojake „zanašal paniko z nacistično in anglofobsko propagando“!

Vidite, tako so bili izročeni slovenski domobranci.

JUNAKOMA V SPOMIN

General Draža Mihailović

Ob 20-letnici mučeniške smrti generala Draže Mihailovića vemo: Zdrobile se bodo suženjske verige pod komunizmom trpečih jugoslovanskih narodov; sramota in prekletstvo zgodovine bosta izbrisali iz spomina bodočih rodov rdeče nasilje in imena vseh, ki so mu pripravljali tla. Tedaj bo zopet pred vsem svetom zablestelo ime generala Draže Mihailovića, ki je prvi na čelu svojih borcev visoko dvignil prapor svobode, ko so velikani trepetali

Letos aprila je minulo petindvajset let, odkar je generalštabni polkovnik Dragoljub Mihailović izbral svobodo in se s svojo borbeno skupino ni predal ob kapitulaciji jugoslovanske vojske. Odšel je na Ravno Goro, v svobodne planine, kjer je takoj pričel z organizacijo oboroženega odpora proti okupatorju. Tako je postal prvoborec svobode v dneh, ko so rdeči „osvoboditelji“ še trdno stali na strani nacističnih zavojevalcev.

Potem, ko sta se včeraj prijatelja, danes pa sovražnika, spoprijela in je na Balkanu zagorel v času okupacije in ustaških grozodejstev tudi še ogenj rdeče revolucije, je polkovnik Draža Mihailović spoznal končne cilje komunističnih načrtov in je vztrajal v svoji zvestobi narodu. Povišali so ga v generala, ga slavili in postavljali kot simbol svobode v zaslužjeni Evropi. Toda zaradi svoje ljubezni do naroda, kateremu je hotel samo dobro, je padel v nemilost pri zapadnih zaveznikih, kateri so ga končno tudi pustili na cedilu.

Ko je bila vojna končana, je „Čiča“ ostal v svobodnih planinah in je bil tako trn v peti komunističnim oblastnikom. Z vso silo so tedaj

udarili proti njemu. A potrebna je bila tudi prevara, da so ga končno dobili v roke in postavili pred „ljudsko sodišče“.

Dvajset let poteka, odkar so generala Dražo Mihailovića zločinsko ubili. Padel je junaško, kot borec svobode in prav tako kot takrat, se zavedamo, da nikdar in nikoli nihče ne bo mogel ubiti idealov, za katere je general Draža Mihailović trpel in dal svoje življenje.

Slava generalu Draži Mihailoviću!

General Kosta Mušicki

Dne 17. julija 1946 je tudi junaški poveljnik Srbskih prostovoljcev general Kosta Mušicki zravnan in z jasnim čelom odšel skozi mučeništvo v slavno večnost, da bo od tam njegov viteški lik svetil v vrsti vzornikov njegovega naroda, čigar junaška zgodovina je porok, da bo znal do korenine iztrebiti tudi komunistično krvavo suženjstvo

Ta mesec bo preteklo dvajset let od smrti generala Koste Mušickega, poveljnika Srbskega prostovoljskega korpusa v času Druge svetovne vojne.

Pokojni Mušicki je bil pred Drugo svetovno vojno eden izmed najodličnejših jugoslovanskih častnikov. Je iz ugledne rodbine, ki je dala v prejš-

njem stoletju svojemu narodu znanega zgodovinarja Lukijana Mušičkega. Kot inženjski polkovnik je Kosta Mušicki zavzemal razna vidna mesta v jugoslovanski vojski. Prilичno dolgo časa je bil tudi v službi na dvoru kot adjutant kralja Aleksandra, kraljice Marije in nato kralja Petra II.

Ko se je septembra meseca 1941. leta v zasedeni Srbiji razplamčela komunistična revolucija, so bili ustanovljeni oddelki prostovoljcev za obrambo naroda pred zločinskim početjem komunistov. General Milan Nedić je tedaj imenoval polkovnika Kosta Mušičkega za poveljnika teh oddelkov. Kdor pozna takratne razmere v Srbiji, ve, koliko hrabrosti in požrtvovanja je bilo potrebno temu odličnemu jugoslovanskemu častniku, da je sprejel to mesto. Mušicki je prevzel to dolžnost in se je zavedal vseh težav in nevarnosti, ki so bile s tem v zvezi, tako od strani okupatorja kot od komunistov ter njihove propagande doma in v inozemstvu.

Nemške vojaške oblasti so cenile hrabrost srbskih prostovoljcev kot najbolj odločno silo naroda v borbi proti komunistom. Okupatorskim policijskim oblastem, katerih poveljnik je bil general Meissner pa popularnost, katero so med narodom dobivali polkovnik Mušicki in njegovi prostovoljci, nikakor ni ugajala. Gestapovske oblasti so zato hotele vključiti srbske prostovoljce v nacistične SS-oddelke, čemur sta pa general Milan Nedić in polkovnik Mušicki najodločneje nasprotovala. To stališče polkovnika Mušičkega, ki je tajno preskrboval orožje četnikom Draže Mihailovića, je gestapovce izzvalo, da so ga 7. decembra 1941 nenadoma zaprli radi njegovega sestanka z generalom Dražom Mihailovićem. Polkovnik Mušicki je ostal v zaporih nacistične Gestapo v Srbiji vse do konca leta 1941, ko so ga po stalnih intervencijah generala Nedića in Dimitrija Ljotića, iz zapore izpustili. Da v zaporu Mušičkega niso ustrelili, je samo zasluga Nedića in Ljotića, ki sta stalno intervenirala pri nemških okupacijskih oblasteh, zlasti vojaških, ki so imele več razumevanja za stališče Mušičkega, kot pa gestapovci.

Ko je bil polkovnik Mušicki izpuščen iz zapore, ga je general Nedić povišal v čin brigadnega generala in ga je čez nekaj časa ponovno postavil na položaj poveljnika Srbskega prostovoljskega korpusa. V izvrševanju te dolžnosti je general Mušicki oktobra 1944. leta prišel v Slovenijo, odkoder se je maja 1945. leta, skupaj s slovenskimi in jugoslovanskimi četniškimi oddelki umaknil v Italijo. V Italiji so ga zavezniške angleške oblasti zaprle in predale Titu, ki ga je 17. julija 1946. leta dal ustreliti skupaj z generalom Dražom Mihailovićem in drugimi znanimi protikomunisti.

Pokojni general Kosta Mušicki je bil velik Jugoslovčan in človek redkih odlik. Ko so nemške okupacijske oblasti leta 1941 izselile iz severnih delov Slovenije čez 10.000 Slovencev, katerih takratne hrvatske oblasti niso hotele sprejeti, je general Kosta Mušicki, pa nalogu srbske vlade, storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da so te pregnane slovenske družine dobile po srbskih domovih primeren prostor. General Milan Nedić je v generalu Mušickemu imel enega od svojih najbolj požrtvovalnih sodelavcev.

Slava generalu Kosti Mušickemu!

Grobovi naših narodnih junakov

Oj grobovi naše grenke dobe, nam nerazodeti,
ki v njih zadnje spanje spijo naši narodni junaki:
komaj se še more moja trudna misel k vam povzpeti,
ki ni bilo dano, da bi spali v posvečeni raki!
Teh prevratnih let vtinci vse rušeci in tujina, —
vse od vas čedalje dlje odmika me in v mlačnost meče.
Jojme, — kakor da je mrtva moja daljna domovina,
v mojem se spominu s skrito roso srčnih solz leskeče!

Ali res zato ste v sebe žrtvujočem boju pali,
da na tuje morala oditi mnoga je družina?
Ali svoja mlada leta, kri srca zato sta dali,
da nas zdaj brez venca zmage kljuje ostra bolečina?
Ali res zato ste v črnih nedrih gozdne grude skriti,
razdejani v svojem najkrasnejšem mladčevskem razcvetu,
da mi, — bratje, sestre vaše — zdaj na sto krdel razbiti
kakor Judje po porazu raztepeni smo po svetu?

Ali res zato ste v svojih mučeniških ranah, krvi
na braniku vere in svobode hlabro obležali,
da so v vaša srca in možgane se zarili črvi, —
nas pa oblastniki novi z rojstne zemlje so pognali?
Ali res so vaših mnogih brambnih bojev slavne zmage
v zmedi časa izmaličile se za vsekdar v poraze, —
mi pa pred nasiljem zapustili smo domače prage,
plodne njive, gozde, travnike, vinograde in laze? — —

Vstani, dvigni se iz spanja v nov pohod in boj, moč speča!
Pot odpri nam v domovino ter nasilju strgaj krinke!
Naša trudna, prašna noga, v daljnem svetu krvaveča,
v vek svobode v moči novi naj prereže vse ovinke,
vse nas iz tujine vrne k dragoceni zapuščini
vaših bojnih, mučeniških ran, kot k stljanju lestencev
živo žarnih, — da v resnično prosti, verni domovini
v slogi, varnosti sam sebi bo zavladal rod Slovencev! —

V SENCI DOLOMITOV

(Nadaljevanje)

Ljudje so trumoma hiteli proti postojanki, kjer je že stala častna straža tridesetih vaških stražarjev. Ko je avto pripeljal mimo njih, so dvignili puške in izstrelili častni pozdrav, ki se navadno izkazuje le vojakom. Nikogar ni motilo dejstvo, da fanta nista nikoli prijala za orožje: s svojo krvjo sta žrtvovala vse, kar človek žrtvovati more.

Potem se je raztegnil dolg spreved proti mrtvašnici, kjer so krsti položili na mrtvaški oder in ju zasuli s cvetjem.

Med tem je v domačo hišo stopil oče in materi povedal resnico, ki so jo komunisti tako dolgo zakrivali z lažjo.

Ta resnica je mnogim odprla oči.

Vsi so obsojali partizanske upornike, ki so na vsa usta vpili o svobodi in borbi proti okupatorju, v resnici pa pobijali najbolj zavedne Slovence. Terenci so bili tako prizadeti in razgaljeni, da tem mladim žrtvam niso niti poskušali naprtiti greha izdajstva, kakor so to delali doslej. Igra je bila tako odkrita, da ji ni bilo mogoče natakiniti maske in jo olupšati s frazami in izgovori.

Ljudje so spregovorili proti prevratnikom in jih brez besede pogнали od sebe. Sami so odšli, ne da bi jim kdo grozil. Gnal jih je strah pred zasluženo kaznijo. Umaknili so se nekateri, za katere nihče ni mislil, da so povezani z revolucijo. Izginil je tudi Logarjev; nikjer več ga ni bilo videti, čeprav je bil vsakdo prepričan, da ni daleč od doma.

Straža v bregu

Veliki septembrski dnevi so kolikor toliko uravnovešeno življenje zadnjih mesecev spet prevrnili na glavo. Italijanski vojaki so begali sem in tja; z željo, da se čim prej prebijejo v Italijo in odvržejo vojaške cape. Potikali so se po gozdovih in poljih, da bi jih ne opazili Nemci in jih kot izdajalce pogнали v svoja taborišča.

Ljudje so bili ob misli na svobodo vznemirjeni. Niso vedeli, kaj bi počeli; še manj pa jim je v tistem razburjenju prišlo na misel, da je svoboda še daleč, čeprav se je prvi okupator valil iz dežele kot potepen.

Toda v Ljubljano je drl Nemec; po gozdovih pa so še vedno rovarili komunisti...

Vaški stražarji na te dogodke niso bili prav nič pripravljeni. Mnogi so se varnega življenja čez poletje tako privadili, da v novo nevarnost

niso mogli verjeti. Ker nemškimi oblastem niso zaupali, so se razšli; še pomislili niso na to, kaj bo potem. Vsaj na Brezovici je bilo tako.

Od šestinosemdesetih jih je že prvi dan odšlo sedemdeset. Kar jih je ostalo, so s strahom pričakovali, kdaj bodo pridrveli Nemci in jih postrelili, ali v najboljšem slučaju vtaknili v svoja zloglasna taborišča lakote in smrti. Drugega ni nihče pričakoval, ker so zvedeli, da so draveljsko posadko vso zaprli.

Poveljnik je bil čisto zbezan. Zgubljeno je hodil po dvorišču, od časa do časa stopil na cesto in čakal kurirja, ki naj bi mu prinesel navodil iz Ljubljane. Sam v Ljubljano ni upal. Zvez nobenih, od nikjer nobenega glasu, kako je z ostalimi edinicami. Bili so dnevi brez gospodarja.

Tretji dan se je poveljnik le odpravil v mesto, da od poveljstva dobi poročil o nastalem položaju. V nekaj urah se je razšlo še sedem fantov. Ko je nastopila noč, jih je bilo samo še devet.

Pozno zvečer so na karabinerski postaji zbirali orožje, ki je ležalo vsevprek po podu in posteljah. Pri tem se je po nesreči ustrelil eden izmed stražarjev. Panika je bila popolna. K temu je svoje pridal tudi poveljnik, ki se ni več vrnil iz Ljubljane.

Zjutraj so mrtvega prijatelja odpeljali v mrtvašnico. Na fante je legla žalost in nesigurnost, kakršne še niso občutili. Nesrečni so postajali po sobah, kot da bi čakali smrti. Puška jim je še vedno pomenila življenje.

Vztrajali so do noči.

Tedaj pa je samota postala nevzdržna. Velike sobe vojaških barak so strašile kot oči mrliča. Fantov še toliko ni bilo, da bi drug drugemu dajali poguma, ki so ga iskale prazne oči.

Noč je vzela vse. Drug za drugim so odšli iz za žične ograje in utonili v temo proti gozdu. Dva sta odšla domov; Lojze, Jože, Vinko in Slavko pa so se ustavili v grmovju nad vasjo.

„Ali še vesta, kako je bilo pred letom?“ je žalostno vprašal Jože.

„Kdo bi mogel pozabiti na tiste dni! Toda — zdaj se mi zdi, da je bilo vse zastoj,“ je odgovoril Lojze in se naslonil na drevo. „Sicer pa — puške ne vržem v koruzo; čeprav ostanem sam. Dobroveci so se pred Nemci umaknili v gozd...“

Nihče ni odgovoril. Misel na bodočnost je bila tako črna in žalostna, da se ni umaknila ne besedi ne upanju. Utihnili so in prisluhnili v dolino, ki je bila še v nočnem miru podobna nemirnemu spanju bolnika...

Po glavni cesti je včasih zadrdral motor. Iz sivkaste megle, ki se je valila po Barju, se je nerazločno trgal pasji lajež. Nekje proti Tomišlju so rezali izgubljeni strelji, ki jih je daljava delala še groznejše.

„Še bo vroče!“ je ušlo Slavku skozi zobe. „Še bo hudo. Oni spet dvigajo glavé. Le poslušajta!... Bog ve, kdo že lazi po vasi.“

Prisluhnili so proti Tomažinu, kjer se je togotno zaganjal pes. Na

dvorišču je kmalu posvetila luč; tako so ljudje preganjali neljube ponočne goste, ki se navadno niso dali spoznati.

„Stavim, da je Janez... Ljudje so šušljali, da ga ni doma; jaz pa tega nisem nikoli verjel. Zdaj mu je spet zrasel greben. Kmalu bo spet rojil po vasi, da bo vse v strahu.“

Jože se je razgovoril, da bi pregnal bolečino, ki ga je dušila v prsih.

„Naj le poskusi! Se bomo pa še enkrat uprli!“ je zašepetal Vinko, ki ni mogel verjeti, da bo še kdaj varen brez puške.

„Ooo, da bi bilo tega že enkrat konec! Da bi se odpočili od strahu in trpljenja,“ se je oglasil tudi Lojze, da bi mu odleglo.

„Bojim se, da je do tega še daleč,“ je suho rekel Vinko in stisnil zobe.

Tam nekje pri Ljubljani je zarezal mitraljez. Vsi so vedeli, kaj to pomeni. Spogledali so se kot pred veliko odločitvijo. Bili so brez vodnika, brez navodila...

V tem se je izza bližnje hiše utrgala senca in planila proti gozdu kot preplašena divjad. Bilo je predaleč, da bi streljali; pa tudi hoteli niso, ker niso vedeli, kdo je. Tudi se niso hoteli izdati, da se še vedno mislijo braniti.

„Glavo stavim, da je Logarjev!“ je spet dejal Jože, samo da bi obrnil svojo misel, ki mu je dopovedovala, da bi morali stopiti za onim neznancom.

„No ja, morda se bo zdaj le odločil za gozd, ko ni več polentarjev, da bi ga krili...“

„Ko bi bilo po moje, bi ga...“

Stopinja pod Mejdetovim podom je Vinku vzela besedo. Čisto iz navade so se stisnili za rob in uprli oči proti cesti, ki je že dobivala medle obrise.

Kmalu je pod vrtom prišvedral Fajtov Janez. Lahko ga je bilo spoznati, ker je tako šepal. Izgledalo je, da je nosil težko breme. Kaj je imel, niso mogli videti. Mirno so ga pustili naprej, ker niso mislili, da bi bilo z njim kaj narobe. Ko je izginil za Adamovim mlinom, je v bližnjem bregu nekdo zažvižgal. Obenem se jim je zazdelo, da so zaslišali zvenk bajoneta in udarec puškega kopita.

Brez pomisleka so se spustili proti cesti, da bi videli, kaj se vendar godi. Na ovinku so spet zagledali nekoga, ki je od druge strani hitel proti gozdu. Objel jih je občutek nevarnosti. Pogledali so po kritju, a še preden so bili za cesto, je že počilo iz gozda. Krogla je prasnila mimo Slavkove glave; samo za prst je manjkalo, da je ni staknil za vedno.

Ko se je začelo daniti, so se vrnili na žandarmerijsko postajo, kjer je bilo zvečer še vse polno orožja, a se v tisti zmedi nihče ni zmenil zanj. Zdaj ga ni bilo več.

Takoj so spoznali, da so terenci vso noč polnili svoja skrivališča.

Ostala sta le dva mitraljeza in ena brzostrelka, kar je bil Vinko v naglici zasul v slamo zunaj barake. Vse so odnesli k Mejdetu in skrili v seno.

„Tako je, fantje: če oni ne nehajo s pobijanjem, imamo tudi mi pravico, da se še naprej branimo! Pojdimo domov, zvečer se pa spet dobimo, če vam je tako prav.“

Razumeli so se. Nihče ni prikimal, a so le vedeli, da nikdo ni zanikal.

Razšli so se; a ne za dolgo. Ko so sami tavalj po domačih dvoriščih in gledali, kako so terenci, katerih zadnje čase ni bilo nikjer videti, spet vstali in hodili po cestah, kot da bi bili gospodarji cele vasi, je zanje življenje spet dobilo drugo vrednost. Dokler si ne zagotove varnosti in miru, jim tudi živeti ni bilo vredno.

Zgodaj popoldne so se že iskali. Zvečer so legli v breg nad Tomažinom.

„Videti hočem, kaj oni tam spodaj ponoči počne,“ je rekel Vinko in se obrnil proti Logarju. „Ko se stemni, bom šel oprezovat pod okno.“

Kmalu se je onkraj doline oglasil zamolkel žvižg. V hipu se mu je nekje med hišami oglasil drugi.

„Pripravimo se!“ je ukazal Lojze.

Splazili so se na rob kolovoza in buljili v temo proti stezi, ki je prečkala njive med bregom in vasjo. Kot bi nekdo zrasel iz tal, se je na stezi pod širokim hrastom pojavila postava. Tišino je spet zmotil žvižg.

Fantje so za hip ali dva čakali, da bi se mu kdo oglasil. Vse je ostalo mirno, kot da ni žive duše v bližini. Neznanec na stezi se je začel sklanjati in odlagati breme, ki ga je prinesel iz vasi.

„Stoj! Kdo je tam?“ je planil Vinko po bregu.

„Tovariš Hrabri,“ je dobil odgovor.

Vinko, ki na take besede nikoli ni zaklical vdruči, je stisnil petelina. Zgrešil je. Za njim so sprožili tudi drugi. „Hrabri“ se je zasukal v bližnji potok in se po njem mimo mlina izgubil med drevje. Na stezi je pustil dve puški, v nahrbtniku pa nekaj hrane. V steklenici je bil zvitek papirja.

„To je gotovo spet kakšna rdeča skrivnost,“ je takoj vedel Vinko, in napenjal oči, da bi kaj prebral.

Ker je bila tema, so odšli v Pelinovec hlev. Jože je stopil za vogal na stražo, ostali pa so se takoj vrgli na najdene papirje. Bil je najnovejši seznam oseb, katere je terenski odbor „obsodil na smrt“.

„To je rdeča svoboda in pravica! Le poglejta! Saj ima večina ljudi rdeče križe pred imeni; nekateri še po dva ali tri. Po njihovem smo vsi zapisani smrti. To bodo klali, če kdaj res pridejo na oblast!“

„Škoda, da nisem malo bolje pomiril!“ je bil jezen Slavko.

„Za to ti ni treba biti hudo,“ ga je zavrnil Vinko. „Bo že dobil,

kar je zaslužil. Janezova je ta pisana sodba; pa bo tudi on sojen. Bog ve, kje ga čaka..."

Zamišljeno so odšli na vas in čuvali svoje domove.

Sedem dni so skrivaj stražili po hišah in skednjih. Ko so se dobrowski fantje kot domobranci spet vrnili na svojo postojanko, so se jim pridružili. Potlej so se tudi Brezovčani spet zbrali in prišli za orožje... —

Hiša na samem

Po tistem streljanju nad vasjo se je Logarca oblekla v črnino in žalovala. Obsojala in črtila je vse domobrance. Najbolj pa Andrejcevega. Gotovo je dobro vedela, zakaj ji je bil prav on najbolj na poti. Tulila je, hlinila in govorila samo o tem, da so ji domobranci ubili sina. Prav tako se je vedla tudi hči Tilka. Fanta Tone in France sta manj govorila; vendar nista mogla skriti, da bi domobrance utopila v žlici vode, če bi jih mogla...

To vedenje je marsikoga res prepričalo, da Logarjevega ni več med živimi. Posebno Logarca se je vsem smilila, ker je tako tarnala za sinom.

Domobranci so se Logarjeve hiše več mesecev izogibali kot nesreče, ker niso hoteli podžigati jeze, ki je že itak kipela v Logarjevih. O Janezu niso govorili. Njegovega trupla niso našli. Tudi nobenega krvavega sledu ni bilo za njim. Zato so čakali, da se bo na kak način izkazala resnica. Niso dosti verjeli, da bi ga tisti streli podrli; trditi pa tudi ni nihče mogel, da ga niso. Navsezadnje je bilo vse mogoče.

Skozi zimo je bil na vasi mir. Noči so bile mirne, kot da bi jih pokrnil z debelo odejo.

Ko se je v začetku marca začel topiti sneg in so prisojne strani postajale kopne, so psi spet začeli izdajati nočne obiskovalce. Po navadi so se zaganjali zgodaj zvečer in zjutraj pred zoro. Vaščani se niso vznemirjali, ker jih ni nihče nadlegoval in strahoval. Prepričani so bili, da skozi vas hodijo domobranske patrole; zato so na to sproti pozabljali.

Tudi domobranci na to niso polagali posebne važnosti. Vedeli so, da je verjetno kurir, ki hodi skozi vas, psi so pa itak dostikrat revskali za prazen nič.

Konec marca, ko so vsi mislili, da je v deželo že trdno stopila pomlad, je ponoči burja nanese la za ped snega. Zjutraj je Adamov, ki je šel domov na dopust, zagledal v snegu sveže stopinje, ki so peljale od kozolca proti Logarjevemu skednju. To ga je kar streslo in se ni dolgo mudil tam okoli. Nezaupno je gledal proti Logarjevemu hlevu, da bi mu od tam kdo ne posvetil s strelom.

Še tisti večer so domobranci pritipali iz gozda in postavili zasede okoli Logarja. Vse je bilo tako tiho in nesumljivo, da se hiši sploh nise približali. Zjutraj so neopazno odšli. (Sledi)

TERMITI

Združenje novinarjev Jugoslavije v Beogradu izdaja dvotedensko revijo „Mednarodna politika“ v šestih nakladah (Srbo-hrvatska, španska, angleška, francoska, nemška, ruska). V španski izdaji XVII/384 z dne 5. 4. 1966 je član izvršnega sveta socialistične republike Hrvatske, predsednik združenja emigrantov Hrvatske in bivši predsednik ljudske skupščine v Zagrebu Vječeslav Holjevac priobčil članek pod naslovom „Nova gospodarska emigracija“. Ker pisec v članku našteva polno pomembnih ugotovitev, ki so ne samo strahoten dokument popolne zavoženosti dvajsetletnega tragičnega eksperimentiranja komunističnega sistema v domovini, ampak predstavljajo tudi dragocene podatke in koristno gradivo za naš protikomunistični študij in dejavnost, ga v izvlečku prinašamo tudi za bralce TABORA.

Računamo, da izven jugoslovanskih meja trenutno živi 1.750.000 Jugoslovancev. Od tega števila okrog 1.200.000 oseb predstavlja predvojna gospodarska emigracija, 150.000 medvojna emigracija in nekačo 150.000 ljudi emigracija dobe, ki je sledila takoj po drugi svetovni vojni.

Po narodnostni pripadnosti živi trenutno v emigraciji okrog en milijon Hrvatov, 340.000 Slovencev, 200.000 Srbov, 50.000 Macedoncev in 10.000 Črnogorcev.

V Združenih državah Severne Amerike in Kanadi je več kot 1.200.000 Jugoslovancev, v Avstraliji in Novi Zelandiji okrog 80.000, v deželah Južne Amerike nekako 200.000 in v evropskih državah okrog 100.000.

Poleg te takojmenovane stare emigracije je na delu v deželah zapadne Evrope trenutno okrog 220.000 jugoslovanskih državljanov, medtem ko se je v zadnjem času preselilo v prekomorske dežele nadaljnjih 30.000 ljudi.

V število, ki se nanaša na staro emigracijo, niso vključeni potomci naših emigrantov, ki jih je zelo mnogo.

Mnogi izmed njih žive v zelo slabih stanovanjskih razmerah v okoliščini velikih mest, kjer so zanje postavljena naselja barak. Čeprav živijo in delajo v takšnih okoliščinah in poleg tega opravljajo težka dela vendarle vztrajajo, ker jih privlači zaslužek, ki je v večini slučajev občutno večji od dohodkov, ki so jih prejeli v svoji domovini.

Med izseljenci, ki so trenutno na delu v deželah zapadne Evrope, je Jugoslavija s svojimi 220.000 delavci na petem mestu.

Čeprav na splošno delež Jugoslovancev pri izseljeniškem gibanju ni posebej velik, je odtok v povojni dobi dosegel številke predvojnih izseljencev, to je povprečno 20.000 oseb na leto v dobi 1919 — 1940. To je bilo

posebej vidno po gospodarski reformi, ki je bila razglašena ob polovici minulega 1965. leta.

Prve pomembnejše odhode naših delavcev po drugi svetovni vojni na začasno delo v dežele zapadne Evrope opazimo leta 1962. Tega leta je samo iz socialistične republike Hrvatske odšlo okrog 20.000 državljanov, medtem, ko se je število prošelj za izselitev v prihodnjem letu že podvojilo in tudi trenutno ne kaže, da bi se hotelo znižati. Ze takrat je bilo opazno pomembno gibanje delavcev-turistov, ki predstavljajo polovico izseljencev leta 1962. Ta proces zajema vso Jugoslavijo in vedno bolj pomemben odstotek predstavljajo kvalificirani delavci in visoko kvalificirani strokovnjaki, kar je posebej značilno za Zagreb, Beograd, Ljubljano, Reko in nekatera druga mesta. Lahko brez strahu ugotovimo, da ni kraja, od koder ni nekdo odpotoval v inozemstvo kot emigrant ali začasno, kakor tudi, da je zelo redka oseba, kjer ne naletimo na jugoslovanske emigrante.

Odhod naše delovne moči v inozemstvo karakterizira tudi dejstvo, da iz bolj razvitih krajev odhajajo predvsem kvalificirani in visoko kvalificirani delavci, medtem ko iz raznih manj razvitih okrajev (zahodni predeli Bosne, Hercegovina, Dalmacija, hrvaško Primorje, Lika itd.) odhajajo na delo v inozemstvo predvsem nekvalificirane delovne moči, ki predstavljajo 60% vseh naših v tujini zaposlenih delavcev. Odhod kvalificiranih in visoko kvalificiranih delovnih moči teži navzgor, ker raste tudi povpraševanje po kvalificiranih delavcih.

V zadnjih 15 letih so se jugoslovanski državljani preseljevali v 42 držav najrazličnejših delov sveta; predvsem v Združene države Severne Amerike. Po uradnih statističnih podatkih Združenih držav Severne Amerike se je v dobi 1946—1957 samo v tej deželi naselilo 62.834 jugoslovanskih državljanov. Če upoštevamo, da se je leta 1965 samo iz socialistične republike Hrvatske izselilo v prekomorske dežele več kot 2.000 ljudi, nam postane jasno, da proces emigracije v te kraje še traja. Toda, medtem ko ima izseljevanje v prekomorske kraje vse karakteristike prejšnjih izseljenjskih tokov, ker gre v večini slučajev za dokončno izselitev, je za odhod v države zahodne Evrope značilno, da gre za začasno, v splošnem na določeno dobo odmerjeno delo.

Prvenstveni povodi, ki ženejo jugoslovanske državljane na začasno delo v inozemstvo, leže v tem, da ni zadostnih možnosti, najti boljše plačano delo v domovini, v želji za izpopolnitvijo v stroki ali poklicu, v sorazmerno nižjih osebnih dohodkih v Jugoslaviji, v nerešenem stanovanjskem vprašanju in v zvezi s tem v stremljenju ljudi, da bi z delom v tujini izboljšali svoj lasten gnotni položaj.

Vse to nas vodi k sklepu, da je eden izmed osnovnih nagibov teh tokov še vedno velika razlika med osebnimi dohodki v naši državi in med dobičkom, ki so ga delavci iste kategorije deležni v bolj razvitih deželah.

Tudi ne smemo podcenjevati vpliva, ki ga izvaja nezadostna razvojna stopnja dejavnosti in pa pritisk podeželskega prebivalstva v mesta ter industrijska središča, kakor tudi poznane pomanjkljivosti v gledanju na tehnično in poklicno delo ter ocenjevanje tega dela v mnogih delovnih organizacijah naše dežele.

V zvezi s tem lahko rečemo, da obstajata dve vrsti ljudi, ki iščejo zaposlitev v tujini. V prvo spadajo brezposelni, ki ne morejo najti dela doma (predvsem v pregosto naseljenih poljedelskih predelih), v drugo pa oni, ki bi doma delo sicer imeli, pa niso zadovoljni z zaslužkom. V to vrsto spadajo predvsem kvalificirani delavci in strokovnjaki industrijskih središč.

Poudarjamo, da teh podatkov nismo zapisali mi, ampak je vse podatke in ugotovitve zapisal visok komunistični funkcionar iz domovine. Naš sotrudnik je napisal samo daljši komentar na osnovi analize, ki jo zasluži vsak zgornji stavek. Ker resnično nimamo zadosti prostora in pa, ker zaupamo v kritičnost in kvaliteto naših bralcev, smo komentar izpustili. Z lahkoto si ga bo napravil vsakdo izmed naših bralcev sam. Ne smemo pa izpustiti sledečega sklepa: Pozivamo naše bralce, da povsod, kjerkoli na svetu naletijo na te ljudi, ki prihajajo iskati srečo izven zaslužnjene domovine, pomagajo, da bodo čim hitreje in čim bolj jasno videli razliko med svobodo in komunistično sužnostjo! Odprite jim srca in na stežaj jim odpahnite vrata k pridobitvam svobodnega sveta! Ko se bodo vrnili, morajo biti ti ljudje termiti, ki bodo od znotraj razjedali trdnjavo komunistične sužnosti! — Op. ur.

ZA BELEŽNICO

Zamujena prilika

Ameriški general John R. Deane pravi v svoji knjigi: „The Strange Alliance“ (1950):

Še po dokončnih sklepih v Teheranu Churchill ni popuščal. Ko je poleti 1944 padel Rim, je napravil zadnje napore, da bi vplival na bodočo usodo sveta. Britanci so znova in znova poskušali doseči, da bi sile, ki naj bi bile uporabljene za invazijo južne Francije, preplule Jadran in se izkrcale na področju Trst—Reka, z boka napadle nemške vojske v Italiji, vdrle preko Ljubljane do Avstrije in se odprle kot pahljača v avstrijsko-madžarsko ravan, kjer bi našle idealna mesta za letalska oporišča.

Ko so se odkrile diskusije po vojni, si Churchill ni delal nikakšnih utvar in je hotel rešiti Balkan pred rusko nadoblastjo; stremel je za tem, da bi srednjo Evropo osvobodili zahodni zavezniki. Kljub svoji izredni zgovornosti in navzlic logičnim utemeljitvam njegovega glavnega stana, so vsi njegovi napori propadli; zmagala je ameriška strategija, ki so jo na vso moč podpirali Rusi.

Danes (1950! — op. ur.) glavni arhitekti ameriške politike razumejo to usodno napako..

Kako vse drugače bi danes sijalo sonce vsaj narodom srednje Evrope, če bi se takrat to izvršilo. Politična zaslepljenost ameriških strategov je zamudila priložnost, kar danes krvavo plačujejo sinovi ameriških mater tudi v daljnem Vietnamu. — Drznemo pa si trditi, da so usodno priložnost izgubili tudi naši zastopniki, ki so bili takrat že v Rimu oz. pri zaveznikih. Ne more torej biti govora o Churchillovi nepopustljivosti, s katero skušajo danes opravičiti vse svoje neuspehe. Že za božič leta 1944 (glej beležnico TABOR št. 1-2) je Churchill preprečil vdor komunizma v Grčijo. Trst pa predstavlja vrata v Srednjo Evropo...

Ne sodite, da ne boste sojeni!

Pod gornjim naslovom je Svobodna Slovenija z dne 26. 5. 1966 prinesla za uvodnik pismo, v katerem je član Narodnega odbora za Slovenijo g. C(elestin) J(elenc) med drugim zapisal tudi sledeče tehtne besede, ki jih popolnoma osvajamo:

Za zgodovino je koristno in potrebno, da vsakdo zapiše svoje spomine na dejstva in dogodke iz tiste najhujše dobe našega naroda. Nič ne dé, če jih zapiše tudi z ogorčenjem, ki prihaja iz srca in je odkritosrčno.. Vsako narejeno ogorčenje, ki jemlje Vetrinjsko tragedijo kot povod za svoje posebne namene, pa samo skruni spomin na Vetrinjske žrtve.

Samo neprizadeto in neodvisno zgodovinopisje bo moglo izdati kolikor toliko objektivno sodbo. Ne bo pa postavilo na zatožno klop samo Narodnega odbora, temveč vse, ki so bili kakorkoli osebno udeleženi pri dogodkih tedanje dobe. Tudi generala Rupnika. Tudi jaz sam, ker tudi nisem neprizadet, bom prišel na zatožno klop.

Kakšna škoda, da član Narodnega odbora g. Celestin Jelenec ni teh besed nekje javno zapisal že leta 1945! Kako vse drugačne bi bile danes razmere med nami! Dvajset let smo namerč morali poslušati in še poslušamo, kako v imenu Narodnega odbora postavljajo na zatožno klop samo nekatere (predvsem gen. Rupnika!) kjer so le-ti ne samo sojeni in obsojeni, ampak tudi klevetani in blateni; kaj šele, da bi jim bil „spregledaz njih spodrseljaj“! — Med drugim prikaz Vetrinjskih dogodkov, kakor jih je zapisal dr. Franc Bajlec, še danes morajo veljati kot bela knjiga (!!) Narodnega odbora in celo že kot zgodovinski (!!) prikaz! — Do zgoraj citiranih besed g. Celestina Jelenca vseh dvajset let ni nihče pomislil, da bodo enostransko tiranje na zatožno klop, sodbe, klevete in blatenje morale roditi primerne posledice?! Načela morale in dostojnosti veljajo namreč v enaki meri za vse!

Tema za razmišljanje

Ne prižigaj za svojega sovražnika tolikšne grmade, da se lahko sam ob njej opečeš! (Shakespeare)

San Martin (Bs. As.), maja 1966.

...Ob tej priliki bi tudi rad čestital dopisniku TABORA, ki je preskrbel razgovor z našim ameriškanskim prijateljem g. Williamom B. Smythom v letošnji četrti številki revije. Ne samo zato, ker takšni prispevki pripomorejo k še večjemu ugledu naše revije, ampak tudi zato, ker so premnogi med nami zegledali svoj grd obraz v ogledalu, ki jim ga je podžral — tujec Amerikanec. Je mogoče, da je Amerikanec tako častno ocenil in nam tako lepo prikazal našega mučeniškega vrhovnega poveljnika generala Rupnika, med tem ko ga naši ljudje niso hoteli razumeti in se nekateri še dvajset let po njegovi smrti na vse kriplje trudijo, kako bi ga osramotili? Česa vsega je pač zmožna politična strast!...

Borčevske pozdrave

—r —a

Munro (Bs. As.), junija 1966

Prav je, da ste zaželi s poglavjem Za protikomunistično kroniko in iz rdečega raja. Res je, da so afere Perspektive za režim pogubne, toda tudi tistih drobnih dogodkov, ki kot kaplje vode izpodjedajo komunizem, ne smemo prezreti. Je prav, da jih imate v evidenci. Služijo dobro za naše protikomunistično delovanje danes. V tej zvezi mi je močno všeč prispevek „Lovci na kaline“ (št. 6). Potrebno je, da si tu in tam osvežimo spomin na dogodke, ki jih sicer še poznamo. Toda takšen dokument, kot ga je prinesel vaš komentariš v omenjenem prispevku, je še posebej dragocen. Čestitam mu za analizo. Sicer bi lahko dokument analiziral še bolj podrobno; pa bo tudi tako služila kot primer, kako je treba takšne stvari tolmačiti in izkoriščati v naši protikomunistični borbi. Priporočal bi, da ga bralci TABORA še večkrat preberejo. Pri tem pa si ne morem kaj, da se ne bi znova in znova vprašal: Ali naši zastopniki med vojno v inozemstvu teh stvari niso poznali? Ali pa jih niso znali tako tolmačiti kot vaš komentariš? Oboje je velik greh! Potem jim ne bi bilo tako strašno težko, zaveznikom pravilno predstaviti našo borbo proti komunizmu?!

Borčevske pozdrave

—o —c

Castelar (Bs. As.), junija 1966

...Bog mi je priča, da nisem zagovornik robatega načina razpravljanja. Na lep način lahko mnogo več dosežeš, kot s še tako pikro besedo. Zoprni pa so mi ljudje, ki šele sedaj lezejo na dan ter protestirajo proti ostremu tonu itd. in hočejo učiti, kakšno naj bo demokratično pogovarjanje. Kje so namreč bili dvajset let, ko smo po vojni bili priče, kako je ena stran lahko po mili volji blatila in žalila? Zakaj niso takrat protestirali in pozivali na dostojnost? Je vsaj še Bajlecu kdo stopil na pot, ko je bil še čas? Potem bi ti učitelji lepega vedenja lahko mnogo dosegli. Danes pa so mi zoprni prav tako kot komunisti, ki bi sedaj menda tudi radi, da bi bilo kar vse pozabljeno...

Lepo pozdravljeni!

Janez P-ič

TABOR NI SAMO ŽIVA VEZ MED ZDRUŽENIMI SLOVENSKIMI PROTIKOMUNISTI, AMPAK JE TUDI V VSEJ ZGODOVINI TISKANE SLOVENSKE BESEDE PRVI IN OBENEM NAJCENEJSI TEČAJ SVOBODNEGA DEMOKRATSKEGA SOŽITJA IN RAZPRAVLJANJA; SAJ SE VEDNO STANE MANJ KOT ZAVOJČEK NAJCENEJSIH CIGARET. — PROSIMO, DA SE TEGA ZAVEDATE IN REDNO TER PRAVOČASNO PORAVNATE NAROČNINO. — HVALA!

DAROVI ZA INVALIDNI SKLAD ZDSPB „TABOR“

Darovano od 15. februarja do 22. maja 1966

Šuštaršič Marijan	10.—	Omahen Ignac	10.—
Zupan Janez	2.—	Gazvoda Lojze	1.50
M. Jeretina	5.—	Modic Lojze	1.—
F. Jeretina	5.—	Petek Franc	0.50
Medved Ividor	5.—	Jaklič Janez	1.50
R. Kus, Toronto	2.—	Blatnik Viktor	2.50
F. Bolta, Toronto	1.—	Švigel Tone	1.50
DSPB-Tabor, Toronto na		Štepec Tone	5.—
zboru	18.35	Dolinar Milan	2.50
DSPB-Tabor, Hamilton, da-		Debeljak Lojze	1.50
rovano na član. sestanku	47.—	Petrič Lojze	5.—
Stefančič Vinko	2.50	Znidaršič Janez	1.50
Hren France	10.—	Vidregar Ivan	1.—
Na sestanku Tabora v Wind-		Kristanc Jože	5.—
sorju	32.36	Hočevnar Jože	2.50
Od prodanih znamk v Wind-		Štepec Slavko	5.—
sorju	8.99	Toplak Francek	5.—
Lukež Rudolf st.	5.—	Od prodanih znamk	37.—
Jakopič Marijan	3.—	Dejak Franc	10.—
Jerič Maks	5.—	Osredkar Tone	5.—
Petrič Janez	5.—	Štepec Ciril	5.—
Trpin Peter	2.—		
N. N.	1.—	Skupaj dolarjev ...	296.61
Zajec Milan	5.—		
Tomšič Tone	10.—	ZDSPB-TABOR	
Petelin Lojze	2.—	Socialni referat	
		B. Pogačnik	

SLOVENSKO ZAVETIŠČE BO DELO VSE SLOVENSKE EMI-
GRACIJE IN NIHČE NE BO IMEL PRAVICE ZASLUG. VSA
PRAVICA BO PRAVICA REVEŽEV, ZASLUGA PA PRIPADA
NAŠIM MRTVIM. SLOVENSKO ZAVETIŠČE BO IZGOVORJENI
KOT POMOČI POTREBNIM SLOVENCEM IN ZA VSTOP NE
BO POTREBNA LEGITIMACIJA.

VSEBINA

1816 — 8. VII. — 1966	177
DOMOBRANČEVI ZAPISKI	
(H. Z.)	178
ZA DOKUMENTE	
Kolaboracionisti	181
Srce in razum († Gregorij Rožman)	182
RAZLIČNI POGLEDI	
(Milan Zajec)	183
(Mirko Kunčič)	184
ZA ZGODOVINO	
Slovenija ob koncu vojne leta 1945 (Jakov V. Ljotić)	186
JUNAKOMA V SPOMIN	
General Draža Mihailović	195
General Kosta Mušicki	196
Grobovi naših narodnih junakov (Gojmir Gorjup)	198
V senci Dolomitov (Stane Pleško)	199
PROTIKOMUNISTIČNA KRONIKA	
Termiti	204
ZA BELEŽNICO	206
IZ PISEM	208
Invalidni fond	III